

**СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА»
ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ЛОГОПЕДІЯ»
(заочна форма навчання)**

<i>Беззуба А. В.</i>	Особливості формування навичок розуміння та переказу тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Гаврилюк М. С.</i>	Особливості формування мовної компетентності на уроках англійської мови в учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Гладишевська Ю. О.</i>	Формування мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра
<i>Заяц Д. О.</i>	Особливості формування слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Іваненко Н. Г.</i>	Формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Ільченко Ю. В.</i>	Розвиток мовленнєвого дихання у дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями засобами ерготерапії
<i>Колибаба Т. О.</i>	Розвиток діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами дидактичних ігор
<i>Кравченко Т. Д.</i>	Розвиток активного словника у дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в ігровій діяльності
<i>Красненко О. О.</i>	Особливості формування комунікативно-мовленнєвих навичок в учнів з аутизмом з опорою на метод сенсорно-інтегративної терапії
<i>Кушнарєва В. О.</i>	Система логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра
<i>Лазаренко М. В.</i>	Розвиток комунікативних навичок у дітей середнього дошкільного віку з особливими освітніми потребами засобами комунікативної системи PECS
<i>Михальченко М. М.</i>	Особливості сприймання та розуміння зверненого мовлення дітьми дошкільного віку з розладами аутистичного спектра
<i>Оніщенко Д. С.</i>	Формування артикуляційного праксису у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами гри
<i>Орехва Т. Ю.</i>	Особливості розвитку зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами
<i>Пальцан Т. А.</i>	Особливості подолання мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах
<i>Самоткан В. О.</i>	Формування мотивації до логопедичних занять у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Синюшко М. Л.</i>	Стратегія подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами засобами каністерапії: український і міжнародний досвід
<i>Соболева А. А.</i>	Розвиток дрібної моторики у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Соколенко Ю. О.</i>	Розвиток мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами шумових музичних інструментів
<i>Стрибак О. В.</i>	Анімалотерапія як інноваційна технологія в логопедичній практиці: міжнародний та український досвід

<i>Тимченко І. І.</i>	Інноваційні засоби формування комунікативної компетентності в учнів початкової школи з мовленнєвими труднощами на уроках англійської мови
<i>Чепак М. В.</i>	Розвиток зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами нейроігор
<i>Шерепенко Ю. В.</i>	Особливості формування словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами
<i>Шупік О. І.</i>	Особливості міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей дошкільного віку із мовленнєвими труднощами

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА» ОСВІТНЯ ПРОГРАМА «ЛОГОПЕДІЯ»

Беззуба Анна Вікторівна

Науковий керівник:

Супрун Ганна Володимирівна,
кандидат психологічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК РОЗУМІННЯ ТА ПЕРЕКАЗУ ТЕКСТУ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Розвиток навичок розуміння та переказу тексту у дітей з мовленнєвими порушеннями має важливе значення для їхнього інтелектуального, академічного та соціального розвитку. Здатність розуміти і переказувати прочитане покращує мовленнєву компетенцію, сприяє більшій успішності в навчанні та полегшує взаємодію з однолітками та дорослими.

Діти з мовленнєвими труднощами часто стикаються з проблемами сприйняття, аналізу та відтворення текстової інформації, труднощами в комунікації, що може призвести до ізоляції або зниження самооцінки. Завдяки систематичному навчанню розумінню та переказу тексту вони не тільки покращують власне мовлення, але й формують критичне мислення, розвивають здатність до аналізу та синтезу. Формування навичок розуміння та відтворення прочитаного тексту у дітей із мовленнєвими труднощами сприяє покращенню їхньої академічної успішності та підвищенню мотивації до навчання. Навички розуміння та переказу тексту допомагають дітям середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами бути більш самостійними під час навчання, легше інтегруватися в колектив і брати участь у соціальних процесах. Ефективні методи розвитку цих навичок сприяють дітям долати неуспішність, комунікативні труднощі.

Українські дослідники Г. Грибань, Е. Данілавичюте, З. Мартинюк, Ю. Рібцун, Л. Трофименко наголошують на тому, що у процесі типового розвитку мовлення формування навички розуміння та переказу тексту у дітей проходить у три етапи: аналітичний, синтетичний, автоматизація. Важливим є розуміння прочитаного, фактичного змісту та основного сенсу текстів, з можливістю їх переказувати та встановлювати смислові, причинно-наслідкові зв'язки.

О. Безручко, О. Вашуленко, В. Мартиненко досліджували особливості формування навичок читання та розуміння тексту у дітей молодшого та середнього шкільного віку, наголошуючи на важливості диференційованого підходу та індивідуалізації навчального процесу. Зокрема, В. Мартиненко виокремлює типологічні групи учнів із різним рівнем сформованості навички читання та пропонує систему вправ для розвитку навичок розуміння тексту. О. Вашуленко акцентує увагу на методах вдосконалення розуміння тексту через роботу з різними типами текстів та завданнями на аналіз і переказ.

Зарубіжні дослідники (D. Bishop, A. Dalgren, Br. Pennington, M. Smith) підтвердили тісний взаємозв'язок між порушеннями мовлення та труднощами розуміння текстів. Вони наголошують, що ефективне подолання труднощів у розумінні текстів можливе лише за умови комплексного підходу, який включає корекційно-розвивальні методи, спрямовані на розвиток когнітивних функцій, мовленнєвого аналізу та синтезу.

Отже, наразі актуальним вбачається вивчення особливостей формування навичок розуміння та переказу прочитаного тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами та розробка комплексу занять щодо формування цих навичок задля покращення академічної успішності, підвищення мотивації навчання, додання комунікативних бар'єрів.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність комплексу занять з формування навичок розуміння та переказу прочитаного тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Проаналізувати стан дослідження проблеми формування навичок розуміння та переказу тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами.
2. Розробити критерії та показники для визначення рівнів сформованості навичок розуміння та переказу тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами, провести емпіричне вивчення.
3. Розробити та перевірити ефективність комплексу занять для формування навичок розуміння та переказу тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: теоретичні методи: аналіз, синтез, порівняння наукових джерел щодо проблеми формування навичок розуміння та переказу тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами; емпіричні методи: констатувальний та формувальний експеримент, діагностика стану сформованості навичок розуміння та переказу тексту у дітей середнього шкільного віку з мовленнєвими труднощами; *методи математичної статистики* з метою кількісно-якісної обробки даних та визначення статистичної значущості отриманих під час експерименту.

Ключові слова: мовленнєві труднощі, навички розуміння тексту, навички переказу прочитаного тексту, навичка читання, методики розвитку навичок розуміння тексту, технології розвитку навичок переказу тексту, діти середнього шкільного віку.

Гаврилюк Марія Сергіївна

Науковий керівник:

Федоренко Оксана Філімонівна,
кандидат педагогічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Сучасна освіта спрямована на забезпечення рівного доступу до якісного навчання для всіх учнів, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами. Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, учні повинні розвивати комунікативні навички, опановувати базові мовленнєві конструкції та вміти ефективно взаємодіяти в іншомовному середовищі. Однак значна частина дітей молодшого шкільного віку має різного роду мовленнєві труднощі, що ускладнює процес оволодіння іноземною мовою.

Вивчення іноземної мови, зокрема англійської, є важливим аспектом освітнього процесу. Її знання є важливим для професійної реалізації та міжкультурної комунікації. Разом з тим формування мовної компетентності на уроках англійської мови може мати низку перепон для учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами. Це можуть бути порушення фонетичного, лексико-граматичного або когнітивного рівнів.

Проблема мовної компетентності досліджувалася багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Нейрофізіологічні аспекти мовлення представлені у працях N. Gage, S. Lieber, D. Norman, D. Rock. Нейролінгвістичні та когнітивні аспекти досліджували Н. Бабич, Л. Засєкіна, Н. Лопатинська, Г. Тригуб. Логопедичні та корекційні підходи розробляли М. Бодарева, О. Боряк та ін. Значний внесок у розвиток методик навчання дітей з мовленнєвими труднощами зробили українські вчені: І. Андрусьова, С. Конопляста, Н. Манько, Г. Парфьонова, Т. Швалюк та інші. Їхні дослідження показують, що робота з

учнями з мовленнєвими труднощами має базуватися на системному підході, що включає когнітивні, психолого-педагогічні та технологічні аспекти. Дослідження Н. Гаврилової, О. Лактіонової, С. Миронової, Є. Соботович, А. Тепаленко, Л. Трофименко, Т. Швалюк та ін. засвідчують, що сьогодні спостерігається тенденція до збільшення кількості дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами. Відтак, традиційні методи викладання англійської мови не завжди є ефективними для учнів із мовленнєвими труднощами, що вимагає впровадження спеціальних підходів.

Пандемія та війна в Україні внесли корективи у розвиток мовленнєвих навичок учнів, знизивши рівень живого спілкування та доступу до якісного навчання. Разом з тим молодший шкільний вік є критичним періодом для формування мовної компетентності, а правильно підібрані методики та врахування особливостей організації освітнього процесу можуть значно покращити навички дітей.

Відтак, зростанням кількості учнів з мовленнєвими труднощами, необхідність адаптації методів навчання та / чи впровадження спеціальних підходів, роль навчання у молодшому віці та вплив мовної компетентності на успішність учнів актуалізують проблему дослідження. Також, попри наявність досліджень у сфері спеціальної та інклюзивної освіти, залишається обмеженою кількість методик, рекомендацій для вчителів щодо викладання англійської мови дітям із мовленнєвими труднощами.

Таким чином, дослідження проблеми формування мовної компетентності в учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами є надзвичайно важливим для розроблення ефективних освітніх практик, що сприятимуть успішному засвоєнню англійської мови та розвитку комунікативних навичок у цієї категорії дітей.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості формування мовної компетентності учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами на уроках англійської мови.

Відповідно до мети визначено завдання:

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування мовної компетентності учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами.
2. Визначити особливості організації навчання англійської мови учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами на уроках англійської мови.
3. Розробити методичні рекомендації, які враховують специфіку формування мовної компетентності на уроках англійської мови учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи:* проведення детального аналізу сучасних наукових джерел, що стосуються формування лексичної складової мовлення, роботи з дітьми з мовленнєвими труднощами та методик викладання англійської мови в початкових класах; *емпіричні методи:* констатувальне дослідження з метою визначення особливостей особливості навчання англійської мови учнів молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами; *методи обробки та інтерпретації даних:* кількісний і якісний аналіз, інтерпретація та систематизація результатів дослідження, формулювання загальних висновків.

Ключові слова: мовна компетентність, мовленнєві труднощі, навчання англійської мови, молодший шкільний вік.

Гладишевська Юлія Олександрівна

Науковий керівник:

Литвиненко Віталіна Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ ІНІЦІАТИВИ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Актуальність дослідження. На сучасному етапі розвитку української держави одним із пріоритетних напрямків є модернізація освіти з метою забезпечення всебічного та гармонійного розвитку особистості дитини. Відомо, що головною умовою особистісного та психічного розвитку є збереження мовної функції або у випадку мовленнєвих порушень, корекція та розвиток усіх структурних елементів мовної функції, як автентичного засобу спілкування. Крім того, сучасною тенденцією розвитку світової та сучасної освіти є зростання теоретичного і практичного інтересу до питання успішної соціалізації дітей у мікросоціальних групах і соціумах та відомо, що соціалізація неможлива без комунікативної компетентності, зокрема мовленнєвої ініціативи.

Комунікативно-мовленнєву сферу осіб з аутизмом досліджували як зарубіжні (B. Grether, N. Rosen, K. Smith, L. Croen), так і вітчизняні дослідники (Н. Базима, Г. Хворова, А. Чуприков, М. Шеремет та інші). Науковці B. Baker є засновником системи обміну зображеннями для спілкування (PECS – Picture Exchange Communication System); O. Tzunghuitz вивчала роль невербальних комунікативних стратегій у дітей з аутизмом та їх вплив на розвиток мовленнєвої ініціативи; R. Sorelle досліджувала особливості використанні ігор та рольових ситуацій для стимулювання комунікації у дітей з аутизмом. Зазначені дослідження є важливим джерелом інформації для розуміння особливостей мовленнєвої ініціативи у дітей з аутизмом та можливих стратегій її розвитку.

На сьогодні існує декілька досліджень, які оцінюють ефективність різних методик формування мовленнєвої ініціативи у дітей з аутизмом. Зокрема, дослідження Н. Базими було спрямоване на розробку та впровадження корекційно-розвивальної методики для формування мовленнєвої активності у дітей старшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра. Результати показали позитивну динаміку в розвитку мовленнєвої активності після застосування спеціально організованої, цілеспрямованої та систематичної корекційно-розвивальної роботи.

Інше дослідження, проведене О. Чекан, присвячене міждисциплінарному аналізу розвитку зв'язного мовлення у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра. У роботі розглядаються різні підходи та методики, що сприяють покращенню мовленнєвих навичок у таких дітей, підкреслюючи важливість комплексного підходу, який враховує психологічні, педагогічні та неврологічні аспекти. Тобто, порушення розвитку мовленнєвих та комунікативних здібностей є чи не найбільшою проблемою для осіб з розладами аутистичного спектра.

Наголошуємо на важливості розуміння того, що діти з розладами аутистичного спектра не просто мають труднощі набуття мовленнєвих навичок, що спричинює порушення комунікації, а також труднощі розуміння та використання невербальної поведінки у комунікативній взаємодії. Саме тому стає очевидною необхідність дослідження й оцінки соціально-комунікативних навичок дитини з аутизмом, а саме, її здатності до розподілу й привертання уваги, здатності розпочинати й відгукуватися на соціальну взаємодію, становлення й використання комунікативних навичок. Актуальність дослідження саме цих категорій соціально-комунікативних навичок викликана, перш за все, їх впливом на подальший комунікативно-мовленнєвий розвиток дитини з аутизмом.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність корекційно-розвивальних вправ та прийомів щодо формування мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити аналіз теоретичних джерел з проблеми дослідження формування мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.
2. Перевірити стан сформованості мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.
3. Розробити та апробувати систему корекційно-розвивальних вправ та прийомів для формування мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні* – вивчення, аналіз, синтез, порівняння, систематизація та теоретичне узагальнення наукових матеріалів з проблеми формування мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра; *емпіричні* – визначення стану сформованості мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра (спостереження) у ході констатувального експерименту; розроблення та визначення ефективності корекційно-розвивальних занять та прийомів щодо формування мовленнєвої ініціативи у дітей молодшого шкільного віку з розладами аутистичного спектра (формувальний експеримент); *математично-статистичні методи* – кількісна обробка даних та визначення статистичної значущості результатів дослідження, отриманих під час експерименту.

Ключові слова: мовленнєва ініціатива, мовлення, розлади аутистичного спектра, діти молодшого шкільного віку.

Заяц Дарія Олегівна

Науковий керівник:

Супрун Ганна Володимирівна,
кандидат психологічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЛУХОВОГО ГНОЗИСУ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Сучасні реалії розвитку дошкільної освіти в Україні вимагають особливої уваги до дітей з мовленнєвими труднощами, адже їх своєчасна підтримка є ключовою умовою для подальшого успішного навчання та соціалізації. Одним із фундаментальних аспектів мовленнєвого розвитку є слуховий гнозис – це здатність людини розпізнавати та диференціювати звуки, що надходять через слуховий аналізатор. Він поділяється на невербальний і вербальний слуховий гнозис. Невербальний слуховий гнозис передбачає сприймання та розрізнення немовленнєвих звуків, таких як природні шуми, звуки предметів, музичні тони. Вербальний слуховий гнозис – це здатність розрізняти мовлення, тобто сприймати та розуміти звуковий склад слів, інтонацію, ритм. Його порушення у дітей можуть ускладнювати процес розвитку мовлення та комунікації (Н. Бабич, Ю. Луценко). У старшому дошкільному віці стан сформованості слухового гнозису набуває вирішального значення, адже саме в цей період відбувається активна підготовка до шкільного навчання, що вимагає сформованості мовленнєвих і когнітивних функцій.

Наразі в практиці логопедичної роботи часто спостерігається недостатня увага до розвитку слухового гнозису як окремого напрямку корекційної роботи (Н. Базима, Н. Слуцька, Л. Червінська, Л. Шевченко, D. Hebb, G. W. Prillaman, S. Sally та ін.). Водночас існує обмежена кількість сучасних методик, спрямованих на його формування, особливо з використанням інноваційних підходів, таких як логоритміка. Аналіз зарубіжного та вітчизняного досвіду

свідчить, що у роботі з дітьми дошкільного віку для подолання мовленнєвих труднощів може бути ефективною інтеграція логоритмічних засобів до структури занять (І. Волженцева, Н. Лопатинська, К. Тичина, С. Садовенко, О. Шпирна, S. Crosbie, B. Dodd, A. Holm).

Потреба у створенні ефективних методик формування слухового гнозису стає ще більш актуальною з огляду на зростаючу кількість дітей із порушеннями мовлення в загальноосвітньому та інклюзивному середовищі. Це дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування та практичне впровадження дієвих методів формування слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та емпірично перевірити ефективність комплексу занять з формування слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами логоритміки.

Відповідно до мети визначено **завдання**:

1. Проаналізувати теоретичні засади вивчення слухового гнозису, його значення для мовленнєвого розвитку та особливості формування у дітей старшого дошкільного віку.
2. Дібрати діагностичний інструментарій для визначення рівня сформованості слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити та експериментально перевірити ефективність комплексу занять на формування слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами логоритміки.

Шляхами реалізації мети та завдань є: *теоретичні методи:* аналіз наукової літератури з проблеми слухового гнозису та його значення для мовленнєвого розвитку; *емпіричні методи:* діагностичне вивчення стану сформованості слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; дослідження сучасних методик розвитку слухового гнозису, зокрема, з використанням логоритмічних підходів; розроблення та впровадження комплексу занять із формування слухового гнозису у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; *методи математичної статистики:* оцінка ефективності комплексу занять шляхом повторного діагностичного вивчення рівня сформованості слухового гнозису; проведення дослідження рівня сформованості слухового гнозису у дітей з мовленнєвими труднощами.

Ключові слова: слуховий гнозис, мовленнєві труднощі, логоритміка, діти старшого дошкільного віку.

Іваненко Наталія Григорівна

Науковий керівник:

Таран Оксана Петрівна,

Кандидат психологічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Актуальність своєчасного мовленнєвого розвитку в дошкільному віці визначає створення оптимальних умов для найповнішого розкриття потенційних можливостей кожної дитини засобами комунікації. Комунікація – один із основних засобів реалізації адаптації дитини до нових умов. Функція спілкування є однією з найважливіших функцій мовлення. Починаючи з раннього віку, дитина, спілкуючись з дорослими, користується мовленням як засобом комунікації. Саме спілкування є дієвим засобом закріплення нових мовленнєвих умінь і навичок, розвитку зв'язного мовлення.

Комунікативні навички характеризуються вмінням ефективно сприймати інформацію, адекватно її інтерпретувати і правильно передавати, що дозволяє дитині доносити свою точку зору дорослим та одноліткам у процесі загальної діяльності та інших форм взаємодії з оточуючими.

Проблеми розвитку комунікативних навичок у дітей з мовленнєвими труднощами вивчали: Н. Бабич, Н. Базима, С. Конопляста, Т. Куценко, Н. Лопатинська, І. Самойлова, К. Тичина та ін. Вчені вказували на такі загальні труднощі як зниження потреби у спілкуванні, нерозуміння зверненого мовлення, запізнення формування комунікативних функцій, неухильність до висловлювань інших. Зокрема, В. Погребняк та С. Федоренко розглядають проблему комунікативної компетентності дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами через соціальну адаптацію в умовах інклюзивного освітнього середовища. Так, вони зазначають, що низький рівень мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями мовлення створює певний бар'єр у налагодженні стосунків в умовах інклюзивного навчання, а недостатній рівень комунікативних зв'язків впливає на здатність дитини соціально адаптуватися в суспільстві, починаючи вже із закладу дошкільної освіти.

Комунікативні навички дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами вбачаємо також доцільним розглядати в межах проблеми комунікативно-мовленнєвої готовності до навчання. Так, М. Нікора, окреслено два етапи формування комунікативно-мовленнєвої готовності дітей передшкільного віку до навчання у школі: комунікативно-мовленнєва підготовка (активізація здатності особистості до комунікативно-мовленнєвої діяльності, а саме формування і закріплення знань, умінь і навичок, що необхідні дитині для здійснення означеного виду діяльності); комунікативно-мовленнєва готовність (уміння вчасно і доречно користуватися своїми знаннями та вміннями у різноманітних життєвих ситуаціях).

Таким чином, проблема формування комунікативних навичок лишається актуальною та потребує комплексного та диференційованого підходів щодо пошуку оптимальних методичних засобів формувального впливу в сучасній логопедичній практиці.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати, розробити та емпірично перевірити ефективність комплексу занять щодо формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз літературних джерел щодо порушень комунікативного розвитку у дітей старшого дошкільного віку.
2. Визначити стан сформованості комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити комплекс занять для формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами та перевірити їх ефективність.

Шляхи реалізації мети та завдань дослідження: *теоретичні* – вивчення, аналіз, синтез, порівняння, систематизація та теоретичне узагальнення наукових матеріалів з проблеми формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; *емпіричні* – визначення стану сформованості комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами (спостереження, експертне оцінювання) у ході констатувального експерименту; розроблення та визначення ефективності комплексу занять щодо формування комунікативних навичок у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами (формувальний експеримент; *математично-статистичні методи* – кількісна обробка даних та визначення статистичної значущості результатів дослідження, отриманих під час експерименту.

Ключові слова: комунікація, мовленнєві труднощі, діти старшого дошкільного віку, зв'язне мовлення.

Ільченко Юлія Валеріївна

Науковий керівник:

Литвиненко Віталіна Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОГО ДИХАННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ ЗАСОБАМИ ЕРГОТЕРАПІЇ

Актуальність дослідження. Розвиток мовленнєвого дихання у дітей молодшого шкільного віку є одним із ключових аспектів корекційної педагогіки та логопедії. Мовленнєве дихання безпосередньо впливає на якість звуковимови, плавність мовлення, інтонаційну виразність, а також на загальні комунікативні здібності дітей (Л. Ковальчук, С. Конопляста, Н. Пахомова, Ю. Рібцун, Н. Савінова, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет). Важливість правильної організації дихального процесу під час мовлення відзначають Н. Гроденська, О. Переворська, О. Палій, які наголошують, що діти з мовленнєвими порушеннями часто мають дискоординацію дихальної діяльності, що ускладнює формування мовленнєвої моторики.

У сучасній логопедичній практиці дедалі більше уваги приділяється ерготерапевтичному підходу, який включає застосування дихальних вправ у функціональній діяльності дітей, що сприяє не лише розвитку мовленнєвого дихання, а й загальній адаптації до соціального середовища (А. Дорошенко, А. Літвінчук, О. Лянна).

Незважаючи на зростаючий інтерес до ерготерапевтичних методик у сфері логопедії, питання їхньої ефективності у корекції мовленнєвого дихання залишається недостатньо вивченим й майже не представлене у науковій літературі, за винятком поодиноких публікацій та іноземних науковців (S. Edwards, J. Duffy, J. Hanley, C. McMillan). У зв'язку з цим дослідження цієї проблематики є актуальним і практично значущим.

Наразі спостерігається зростання інтересу до ерготерапії як ефективного засобу корекційного впливу. Вона спрямована на формування адаптивних побутових навичок через функціональну активність, що включає дихальні вправи у природному контексті діяльності дитини. Незважаючи на успішні спроби застосування ерготерапії у мовленнєвій корекції, вплив її засобів на розвиток мовленнєвого дихання досліджений недостатньо, що обумовлює необхідність подальшого вивчення цієї проблематики.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність застосування засобів ерготерапії у розвитку мовленнєвого дихання у дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз наукової літератури щодо розвитку мовленнєвого дихання у дітей молодшого шкільного віку та застосування ерготерапії в логопедичному супроводі.
2. Дослідити особливості мовленнєвого дихання у дітей з мовленнєвими порушеннями молодшого шкільного віку.
3. Розробити методику розвитку мовленнєвого дихання дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами ерготерапії та визначити її ефективність.

Шляхами досягнення та реалізації мети є: *теоретичні методи:* вивчення, аналіз, узагальнення та систематизація наукової літератури з проблеми дослідження з метою визначення теоретичних засад розвитку мовленнєвого дихання дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями; *емпіричні методи:* констатувальний, формувальний та контрольний експерименти для визначення стану сформованості мовленнєвого дихання дітей молодшого шкільного віку з мовленнєвими порушеннями; *методи математичної статистики* з метою кількісної обробки даних та визначення статистичної значущості отриманих під час експерименту результатів.

Ключові слова: мовленнєве дихання, мовленнєві труднощі, ерготерапія, засоби ерготерапії, молодший шкільний вік.

Колибаба Тетяна Олександрівна

Науковий керівник:

Васильєва Галина Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ ДИДАКТИЧНИХ ІГОР

Актуальність дослідження. Відповідно до Базового компонента дошкільної освіти України, мовленнєва компетентність виступає як інтегрована характеристика розвитку дошкільника та передбачає сформованість мовної та мовленнєвої складових, що забезпечує наявність якісного інструментарію та умінь використовувати його з метою комунікації. Згідно з Державним стандартом дитина повинна не лише оволодіти чіткою вимовою всіх звуків рідної мови відповідно до орфоепічних норм і мати повноцінний словниковий запас, а й вільно комунікувати з дітьми та дорослими. Вона має навчитися бути ініціатором діалогу та підтримувати його відповідно до теми, вміти ставити запитання й давати відповіді на запитання інших.

Останнім часом в Україні збільшилась кількість дітей із мовленнєвими труднощами, значний відсоток яких складають діти дошкільного віку. Порушення розвитку діалогічного мовлення негативно впливає на загальний психічний розвиток дитини, знижує її активність, спричиняє труднощі в поведінці, ускладнює комунікацію, перешкоджає налагодженню повноцінного спілкування та встановленню взаємодії з однолітками. Складнощі побудови діалогу пов'язані з невмінням логічно та граматично правильно висловлюватися, невеликим активним словником, порушеною складовою структурою та труднощами словотвору, а також з нечіткою вимовою, що зумовлює зниження мотивації до комунікації і обмеження соціальних контактів. Надалі недоліки в діалогічному мовленні створюють труднощі у сприйнятті навчального матеріалу у закладі дошкільної освіти, а це відповідно гальмує розвиток особистісних якостей дитини. Оскільки провідною діяльністю у дошкільному віці є гра, то їй відводиться головне місце в розвитку діалогічного мовлення дітей з мовленнєвими труднощами.

Ефективність використання дидактичних ігор у навчанні дітей дошкільного віку доведена в роботах українських та зарубіжних вчених А. Богуш, Г. Ващенко, Н. Гавриш, О. Духнович, О. Савченка, І. Стешенка, М. Montessori, J. Piaget, F. Frebel. Аналіз загальнопедагогічних програм навчання та виховання дітей дошкільного віку засвідчив, що в них ґрунтовно розглядається проблема розвитку діалогічного мовлення дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами, яка не втрачає своєї актуальності і залишається предметом дослідження як класиками наукової думки, так і сучасними вченими, такими як А. Богуш, Н. Гавриш, А. Герасимова, К. Крутій, Т. Піроженко, Ю. Рібцун, Т. Ткаченко, W. Buchbinder, E. Sapir та інші.

Отже, дидактичні ігри є найбільш доступним та зрозумілим засобом, який може впливати на розвиток діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами. Саме тому в цій роботі пропонується розвивати діалогічне мовлення у дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами дидактичних ігор. Актуальність, соціальна значимість цієї теми в теорії і практиці визначили вибір теми нашого магістерського дослідження: «Розвиток діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами дидактичних ігор».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики роботи з розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами дидактичних ігор.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з проблеми розвитку діалогічного мовлення дітей з мовленнєвими труднощами.
2. Підібрати відповідний діагностичний інструментарій та визначити стан діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити і впровадити методику роботи з розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами дидактичних ігор та визначити її ефективність.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні* – вивчення та аналіз наукової літератури щодо проблеми дослідження з метою визначення теоретичних засад розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; *емпіричні* – педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний); визначення стану розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; розроблення методики роботи з розвитку діалогічного мовлення дітей середнього дошкільного віку засобами дидактичних ігор та з'ясування її ефективності; *математично-статистичні* – кількісний і якісний аналіз отриманих результатів, визначення статистичної значущості результатів, отриманих під час експерименту.

Ключові слова: дидактичні ігри, розвиток, мовлення, діалогічне мовлення, мовленнєві труднощі, діти середнього дошкільного віку.

Кравченко Тетяна Дмитрівна

Науковий керівник:

Литвиненко Віталіна Анатоліївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗВИТОК АКТИВНОГО СЛОВНИКА У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ В ІГРОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Актуальність дослідження. Розвиток активного словника дітей середнього дошкільного віку є одним із ключових завдань мовленнєвого виховання, оскільки саме в цьому віці діти активно розвивають словниковий запас, який є основою для формування грамотного мовлення, мислення та подальшого навчання.

Актуальність питання мовленнєвого розвитку особистості зумовлена державними вимогами та концептуальними засадами мовної освіти громадян України. Основна мета цих положень – забезпечити вільне володіння державною українською мовою всіма громадянами. Національна стратегія розвитку освіти в Україні до 2025 року, Закон України «Про дошкільну освіту» та «Концепція національного виховання» підкреслюють важливість розроблення освітніх технологій, спрямованих на розвиток мовлення дітей дошкільного віку. На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти її основна мета полягає у реалізації положень Базового компонента дошкільної освіти в Україні, затвердженого як Державний стандарт у 2021 році. Відповідно до зазначеного документа, розвиток мовлення дитини справедливо подано як один з основних напрямів, де акцент зроблено на цілісному підході до формування мовленнєвої компетенції (в єдності всіх її складових) як одного з ключових критеріїв і водночас вагомій умови становлення мовленнєвої особистості дошкільника. Для дітей із мовленнєвими труднощами це завдання ускладнюється через специфіку їхнього розвитку, що вимагає пошуку ефективних засобів і підходів.

Мовленнєві труднощі у дошкільників можуть охоплювати обмежений словниковий запас, неправильну вимову слів, труднощі в розумінні або використанні мовних конструкцій. Такі діти часто мають обмежений доступ до словесних засобів вираження своїх думок, що ускладнює їхню соціалізацію, формування когнітивних навичок та розвиток емоційної сфери.

Застосування ігрової діяльності для розвитку словника у дітей з мовленнєвими труднощами вивчали: К. Жданова, Т. Єпіфанова-Кожевнікова, С. Кондукова, Н. Луцан, Ю. Рібцун, Х. Сайко, J. Piaget, F. Frebel. Адже, у дошкільному віці гра є провідним видом діяльності, тому її використання у роботі з дітьми, які мають мовленнєві труднощі, є найбільш природним і ефективним способом розвитку їхнього активного словника. Завдяки ігровим формам навчання забезпечується мотивація, знижується емоційна напруженість, створюються умови для активного включення дитини у мовленнєву діяльність.

Проблема розвитку словникового запасу у дошкільнят є доволі складною та багатогранною. Аналіз наукових джерел засвідчив значний інтерес дослідників до проблеми словникової роботи. Зокрема, збагачення словникового запасу дітей дошкільного віку було предметом досліджень таких науковців, як Л. Алексеєнко-Лемовська, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калмикова, К. Крутій, Н. Пахомова, Т. Піроженко, В. Тарасун, В. Тищенко, М. Шеремет та інших.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику роботи з розвитку активного словника дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в ігровій діяльності.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з проблеми розвитку активного словника дітей з мовленнєвими труднощами.
2. Підібрати відповідний діагностичний інструментарій та визначити стан сформованості активного словника дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити і впровадити методику роботи з розвитку активного словника дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в ігровій діяльності та перевірити її ефективність.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні* (аналіз психолого-педагогічної, логопедичної, методичної літератури щодо проблеми дослідження з метою визначення теоретичних засад розвитку активного словника дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в ігровій діяльності); *емпіричні* (констатувальний експеримент для визначення стану сформованості активного словникового запасу у дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; формувальний та контрольний для перевірки ефективності розробленої методики з розвитку активного словника дітей середнього дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в ігровій діяльності); *методи обробки та аналізу даних* (кількісний та якісний аналіз, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків).

Ключові слова: активний словник, ігрова діяльність, мовленнєві труднощі, діти середнього дошкільного віку.

Красненко Олеся Олександрівна

Науковий керівник:

Супрун Ганна Володимирівна,
кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВИХ НАВИЧОК В УЧНІВ З АУТИЗМОМ З ОПОРОЮ НА МЕТОД СЕНСОРНО-ІНТЕГРАТИВНОЇ ТЕРАПІЇ

Актуальність дослідження. Проблема аутистичних розладів для українського і світового суспільства не є новою. Сьогодні діти із аутизмом стали невід'ємною частиною сучасного суспільства. Згідно з даними ВООЗ, у світі приблизно 1 дитина зі 100 страждає на аутизм. В Україні немає достовірної статистики, але вона корелюється зі світовою – понад 1% від загальної кількості дітей. Тобто із 7,3 млн дітей, народжених в Україні, близько 73 000 мають розлади аутистичного спектра (РАС). Згідно зі статистичними даними станом на 2023 рік в Україні зареєстровано 20 936 дітей, які мають розлад аутистичного спектра.

Найбільше людей, які оточують таких дітей, турбують труднощі спілкування з ними на вербальному та невербальному рівнях і нерозуміння того, як навчитися взаємодіяти з ними. Для дітей з РАС характерні значні труднощі у встановленні соціального контакту. Загалом, відповідно до загальноприйнятого визначення, наведеного в Американській психологічній асоціації 2013 року, цей розлад вважається «порушенням нейророзвитку, що характеризується стійкими розладами соціальної взаємодії та наявністю обмежених, повторюваних патернів поведінки, інтересів або діяльності» (Міжнародна статистична класифікація хвороб та споріднених проблем охорони здоров'я дітей, 2017).

Особливості розвитку комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей з аутизмом досліджували зарубіжні (Т. Attwood, Е. Bakhshi, JB. Ganz, С. Gevarter, Е. Schopler та ін.) й українські (Н. Базима, Т. Куценко, І. Логвінова, Т. Скрипник, В. Тарасун та ін.) фахівці.

Існує ґрунтовне наукове дослідження методів із науково доведеною ефективністю для осіб з аутизмом – Evidence-Based Practices for Children, Youth, and Young Adults with Autism, 2020. Серед них методи поведінкової модифікації АВА, Floortime, методики TEACCH, PECS, методики розвитку мови, рухової корекції, сенсорної інтеграції.

І. Недозим у своїх дослідженнях наголошує, що розвиток мовленнєвих навичок у дитини з аутизмом без комунікативної складової втрачає сенс, адже немає різниці наскільки багато слів і наскільки складні речення може вимовити дитина, якщо, при цьому, вона не може використати свої мовленнєві навички, щоб повідомити найближче оточення про свої потреби й бажання, передати інформацію, розказати про власний досвід чи почуття. Дітям з аутизмом важливо набувати навичок використання мовлення (або альтернативних форм комунікації) у повсякденному житті.

Т. Скрипник зазначає, що розвинена сенсорна інтеграція уможливорює ефективне функціонування у навколишньому просторі, здатність планувати власну діяльність та продуктивно взаємодіяти з іншими людьми.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та перевірити ефективність комплексу занять з формування комунікативно-мовленнєвих навичок у дітей молодшого шкільного віку з аутизмом засобами сенсорно-інтегративної терапії.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз літератури щодо особливостей комунікативно-мовленнєвих навичок в учнів з аутизмом.
2. Визначити критерії оцінювання для встановлення стану сформованості комунікативно-мовленнєвих навичок в учнів з аутизмом.
3. Розробити методичні рекомендації щодо формування комунікативно-мовленнєвих навичок в учнів з аутизмом з опорою на метод сенсорно-інтегративної терапії.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи:* аналіз, синтез та узагальнення теоретичних положень щодо комунікативно-мовленнєвих навичок в учнів з аутизмом; *емпіричні методи:* короткий сенсорний профіль (Dunn), метод експертних оцінок (опитувальник для педагогів та батьків); *методи обробки та аналізу даних* – здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: розлади аутистичного спектра, комунікативно-мовленнєві навички, сенсорно-інтегративний метод, учні молодшого шкільного віку з аутизмом.

Кушнарьова Вікторія Олександрівна

Науковий керівник:

Павлюк Роман Олександрович,

кандидат педагогічних наук, доцент

СИСТЕМА ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Актуальність дослідження: Нині питання логопедичної роботи з дітьми різного віку з розладами аутистичного спектра (РАС) займають одне із чільних місць з-поміж наукових розвідок дослідників та розробок практиків. Особливо це питання гостро піднімається на ранніх етапах діагностики та планування подальшої корекційно-розвиткової роботи. Ранню діагностику розладів аутистичного спектра пов'язують з такими симптомами, як: порушення у сфері соціальної взаємодії; порушення вербальної та невербальної комунікації; обмежена, повторювана, стереотипна поведінка, інтереси та активність дитини.

Питання логопедичної роботи з дітьми з розладами аутистичного спектра різного віку є доволі дослідженим і представленим із теоретичної та практичної точок зору в сучасному науковому дискурсі. Питаннями дослідження аутизму займається Т. Скрипник, яка у своїх працях ґрунтовно висвітлює теоретичні та практичні особливості розвитку дітей з розладами аутистичного спектра: питання цілісного розвитку дітей з РАС на основі сенсорної інтеграції; діагностики та психокорекції дітей з РАС; системного супроводу та розвитку дітей з РАС на основі технологій класного менеджменту; систему інклюзивної освіти дітей з РАС та ін. У працях Н. Базими ґрунтовно досліджено систему розвитку мовлення дітей дошкільного віку із розладами аутистичного спектра, особливості корекційно-розвиткової роботи з розвитку мовлення дітей з РАС, їхньої соціальної взаємодії, особливостей логопедичної роботи з дітьми з РАС. Дослідженню особливостей мовленнєвого розвитку дітей з розладами аутистичного спектра та їхнього психолого-педагогічного супроводу присвячені роботи О. Таран, Г. Супрун. Загальні питання дослідження аутизму як наукової проблеми піднімаються у дослідженнях Д. Шульженко, В. Тарасун ті ін.

Не зважаючи на широке коло досліджень, проблема логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра є актуальною і далекою від остаточного вирішення. Складність цього явища та його прояви у кожній дитини із порушеннями мовлення вимагають виваженого та суто індивідуального підходу до організації логопедичної роботи. Ранній початок логопедичної роботи в поєднанні з іншими необхідними діями у сфері лікування, корекції та реабілітації є важливою передумовою та запорукою розвитку комунікативних функцій та можливостей дітей цієї категорії.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити систему логопедичної роботи з розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Відповідно до мети визначеного **завдання:**

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури стосовно існуючих підходів до логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.
2. Визначити особливості логопедичної роботи з розвитку мовлення у дітей з розладами аутистичного спектра.
3. Розробити методичні рекомендації з логопедичного супроводу розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного з розладами аутистичного спектра.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи:* вивчення та аналіз наукової літератури щодо проблеми дослідження з метою визначення теоретичних підходів до логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра, їх узагальнення, порівняння та систематизація; *емпіричні методи:* констатувальний експеримент - визначення особливостей логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з РАС за допомогою комплексного анкетування та експертного оцінювання логопедів; *методи обробки та аналізу даних:* здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків; розроблення методичних рекомендацій для впровадження ефективної системи логопедичної роботи з дітьми молодшого дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Ключові слова: логопедична робота, аутистичний спектр, діти молодшого дошкільного віку.

Лазаренко Марія Віталіївна

Науковий керівник:

Павлюк Роман Олександрович,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ PECS

Актуальність дослідження. У сучасному світі, де швидкість комунікації та обмін інформацією постійно зростає, вміння ефективно взаємодіяти з іншими стає надзвичайно важливим для кожної людини. Комунікативні навички відіграють ключову роль у розвитку особистості та успіху в сучасному суспільстві.

На процес успішного розвитку дітей впливає спілкування та комунікація з іншими. За умови відсутності ефективного рівня комунікації та спілкування у дітей може відбуватися затримка у мовленнєвому, когнітивному, соціальному та емоційному розвитку, внаслідок чого розвиток особистості не буде повноцінним, а інтегрування у соціум утруднене.

Для дітей середнього дошкільного віку з особливими освітніми потребами, розвиток комунікативних навичок має вирішальне значення для їхньої соціалізації та подальшого навчання, життя в соціумі. Вченими доведено, що такі діти мають зниження в комунікативно-пізнавальному спілкуванні, саме тому особливої уваги потребує розвиток їхніх комунікативних навичок. Засоби комунікаційної системи PECS (Picture Exchange Communication System) можуть сприяти покращенню комунікативних здібностей цієї категорії дітей.

Проблеми розвитку комунікативних навичок мовлення досліджували світові і сучасні дослідники в різних напрямках: медичному (Я. Бікшаєва, Я. Багрій, І. Марцинківський, А. Чуприков та ін.); психологічному (В. Кобильченко, І. Мартиненко, О. Мякушко, К. Островська, Т. Піроженко, О. Романчук, Т. Скрипник, Г. Супрун, В. Тарасун, О. Таран, М. Шеремет, Д. Шульженко та ін.); психолінгвістичному (Є. Соботович та ін.); лінгвістичному (Л. Мацько, М. Плющ, В. Русанівський та ін.); педагогічному (Г. Білавич, М. Копчук-Кашецька, К. Луцько, О. Мартинчук, Т. Сак та ін.) та логопедичному (Н. Бабич, Н. Базима,

О. Іванова, С. Конопляста, Т. Куценко, Н. Лопатинська, А. Пехарева, І. Самойлова, К. Тичина, Т. Хомик ін.)

Проблему використання альтернативної комунікації в роботі з різними категоріями дітей з особливими потребами висвітлювали Н. Бабич (допоміжна комунікація як один із засобів формування комунікативних навичок у дітей із порушеннями зору та інтелекту), Т. Єжова (альтернативна комунікація як засіб соціальної реабілітації дітей з обмеженими можливостями життєдіяльності), Н. Компанець, Т. Куценко (системи допоміжної альтернативної комунікації для дітей з аутизмом), Ю. Рибак, О. Мурашук (корекційно-розвивальна робота із формування комунікативної компетенції засобами альтернативної комунікації з дітьми із розладами спектра аутизму), А. Савицький (особливості використання засобів альтернативної комунікації в процесі розвитку мовлення дітей із синдромом Дауна), О. Єльцова (поняття про систему PECS та її застосування у роботі з дітьми зі складними порушеннями розвитку), L. Frost & A. Bondy (The Picture Exchange Communication System Training Manual) та інші.

Широкий спектр дослідженості означеної проблеми засвідчує про практичну дієвість такого методу, проте, зважаючи на збільшення інтересу дослідників цієї проблеми через численні зовнішні чинники, які є присутніми сьогодні в нашому суспільстві, недостатність цілісних та комплексних досліджень, які б розкривали системну та послідовну роботу з розвитку комунікативних навичок у дітей середнього дошкільного віку з особливими освітніми потребами засобами комунікативної системи PECS, вважаємо цю проблему актуальною та на часі.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично перевірити особливості розвитку комунікативних навичок у дітей середнього дошкільного віку з особливими освітніми потребами на основі застосування комунікативної системи PECS.

Відповідно до мети визначено **завдання**:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з теоретичних основ комунікативного розвитку дітей з особливими освітніми потребами .
2. Підібрати відповідний діагностичний інструментарій та провести діагностику стану сформованості комунікативних навичок розвитку дітей середнього дошкільного віку з особливими освітніми потребами.
3. Розробити диференційовану систему вправ з розвитку комунікативних навичок дітей з особливими освітніми потребами з використанням системи PECS та перевірити її ефективність.
4. Розробити для команди психолого-педагогічного супроводу методичні рекомендації із особливостей застосування методу PECS для розвитку комунікативних навичок у дітей середнього дошкільного віку з особливими освітніми потребами

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні:* узагальнення теоретичних даних, аналіз наукових, психологічних, психолінгвістичних, логопедичних джерел; аналіз літературних джерел, визначення основ комунікативного розвитку дітей з особливими освітніми потребами; *емпіричні:* констатувальний, формувальний та контрольний аналітичний експеримент; *методи математичної статистики:* кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, визначення статистичної значущості отриманих даних.

Ключові слова: дитина з особливими освітніми потребами, середній дошкільний вік, комунікативні навички, розвиток комунікативних навичок, метод PECS.

Михальченко Марія Миколаївна

Науковий Керівник:

Таран Оксана Петрівна,

Кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ СПРИЙМАННЯ ТА РОЗУМІННЯ ЗВЕРНЕНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА

Актуальність дослідження. Сприймання та розуміння зверненого мовлення є одним із ключових аспектів мовленнєвого розвитку дитини, який впливає на формування комунікативних, когнітивних та соціальних навичок. У дошкільному віці мовленнєвий розвиток визначає здатність дитини до взаємодії з оточуючими, формування емоційного інтелекту та розвиток навичок міжособистісної взаємодії. Особливої уваги потребують діти з розладами аутистичного спектра, для яких спілкування з оточуючими та соціальна взаємодія є значним викликом. Такі труднощі можуть проявлятися, як відсутність реакції на звернене мовлення, нерозумінні емоційно забарвлених висловлювань, обмежених здатності розпізнавати контекст ситуації, що є одними з важливих чинників порушення комунікативного розвитку та значно впливає на якість їхнього життя та можливість успішної соціалізації.

Наразі кількість дітей з діагностованим розладом аутистичного спектра та іншими порушеннями мовленнєвого та комунікативного розвитку, які звертаються за допомогою до корекційних фахівців достатня, що з логопедичної практики вказує на необхідність глибшого вивчення проблеми мовленнєвого розвитку даної категорії дітей. Однією з виражених характеристик дітей з аутизмом є труднощі у розумінні зверненого мовлення. Вони можуть виникати через різні чинники, сенсорну чутливість, особливості розвитку когнітивних процесів, а також індивідуальні чинники, які можуть впливати на загальний розвиток дитини.

Дослідженням сприймання та розуміння мовлення займалися як українські, так і світові науковці. Серед українських варто зазначити праці: А. Богуш, О. Калмикової, Т. Піроженко, Ю. Рібцун, О. Савченко, О. Сухомлинської, Н. Харченко щодо систематизації сучасної психолінгвістичні концепції мовленнєвого розвитку; Н. Гавриш, Л. Кочина, щодо психолінгвістичних особливостей розуміння мовлення у дітей дошкільного віку; І. Бондаренко щодо розвитку розуміння зверненого мовлення у дітей раннього віку; М. Свідерської щодо формування імпресивного мовлення в онтогенезі та при розладах аутистичного спектра; Н. Базими щодо сутності розвитку мовлення у дітей з аутизмом.

Серед світових науковців вагомий внесок зробили: S. Baron-Cohen, який досліджував теорію розумової діяльності у дітей з аутизмом та зв'язок із мовленням, Н. Tager-Flusberg, яка вивчала комунікативний розвиток дітей з аутизмом та ін.

Актуальність дослідження зумовлена кількома чинниками. По-перше, розуміння зверненого мовлення є базовою умовою розвитку мовленнєвої компетенції. Для дітей з аутизмом порушення у цій сфері ускладнюють навчання, взаємодію з однолітками та адаптацію у суспільстві. По-друге, ефективна діагностика та корекція порушень сприймання мовлення потребують нових науково обґрунтованих підходів, які базуються на сучасних дослідженнях.

Наукове дослідження окресленої теми сприятиме створенню ефективних методик діагностики та корекційної роботи з дітьми дошкільного віку, які мають розлади аутистичного спектра. Особливої актуальності це питання набуває в контексті інтеграції та інклюзії таких дітей у звичайні освітні середовища, що є пріоритетом сучасної української освітньої політики.

Таким чином, вивчення особливостей сприймання та розуміння зверненого мовлення дітьми з РАС дошкільного віку є надзвичайно важливим для забезпечення їхнього

гармонійного розвитку, підвищення якості життя та інтеграції у соціум. Це визначає актуальність теми магістерського дослідження, спрямованого на вирішення зазначеної проблеми.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально визначити особливості сприймання та розуміння зверненого мовлення у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра, розробити методичні рекомендації з означеної проблематики.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з проблеми сприймання та розуміння зверненого мовлення у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.
2. Підібрати відповідний діагностичний інструментарій та провести діагностику рівня сформованості сприймання та розуміння зверненого мовлення у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра;
3. Визначити особливості сприймання та розуміння зверненого мовлення у дітей з розладами аутистичного спектра дошкільного віку;
4. Розробити та обґрунтувати методичні рекомендації для розвитку сприймання та розуміння зверненого мовлення у дітей дошкільного віку з розладами аутистичного спектра.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи:* аналіз наукових напрацювань з дослідження обраної теми, узагальнення, порівняння та систематизація; *емпіричні методи:* констатувальний експеримент визначення стану сформованості сприймання та розуміння зверненого мовлення за допомогою комплексу завдань, експертне оцінювання фахівцями та батьками; *методи обробки та аналізу даних:* здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків; *методичні:* розроблення методичних рекомендацій для покращення сприймання та розуміння мовлення для фахівців та батьків

Ключові слова: розлади аутистичного спектра, сприймання мовлення, розуміння мовлення, звернене мовлення, комунікація.

Оніщенко Діана Сергіївна

Науковий керівник:

Васильєва Галина Іванівна,

кандидат педагогічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ АРТИКУЛЯЦІЙНОГО ПРАКСИСУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ІГРОВИМИ ЗАСОБАМИ

Актуальність дослідження. У сучасній логопедії проблема формування артикуляційного праксису у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами набуває особливої актуальності. Артикуляційний праксис визначається як здатність до координованих і послідовних рухів органів артикуляційного апарату, забезпечення їх утримання та переключення, необхідних для правильної звуковимови. Порушення цього процесу можуть призводити до значних труднощів у мовленнєвому розвитку дитини, які можуть впливати на чіткість вимови звуків, порушення складової структури слова, що може призводити до нерозуміння дітей серед оточуючих та впливати на комунікативні здібності та загальний психоемоційний стан.

Корекційна логопедична робота для дітей з мовленнєвими порушеннями вимагає пошуку ефективних методів корекції, особливо для розвитку артикуляційного праксису. Використання ігрових засобів у цьому процесі є перспективним напрямом, оскільки гра є провідним видом діяльності дошкільників і сприяє природному та ненав'язливому засвоєнню необхідних навичок. Ігрова діяльність стимулює мотивацію дітей, підвищує їхню активність та забезпечує емоційний комфорт під час навчання.

Проблемою формування артикуляційного праксису у дітей дошкільного віку займалися українські та закордонні науковці. Серед українських науковців варто виділити напрацювання Н. Кібальної, О. Ласточкіної, Н. Маліновської, М. Пентилюк, Т. Поліщук, Ю. Рібцун, Н. Середи, Л. Стахової, К. Тичини та інших, які досліджували актуальні питання формування артикуляційного праксису у дошкільників з комбінованими порушеннями, вплив дидактичних ігор на розвиток мовлення у дітей дошкільного віку. Серед закордонних дослідників варто відзначити праці J. Passy, E. Pentland, M. Kovács, які досліджували питання щодо застосування ігрових технологій для проведення корекції мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку та використання ігрових методів як ефективного інструменту у логопедичній роботі з дітьми дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Незважаючи на значну кількість наукових праць у галузі логопедії, питання використання ігрових методів для формування артикуляційного праксису ще недостатньо розкрито. Важливо систематизувати існуючі підходи та розробити ефективні методики, які можуть бути впроваджені у практику роботи логопедів та вихователів. Таким чином, дослідження формування артикуляційного праксису у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами за допомогою ігрових засобів є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору. Отримані результати можуть бути використані у логопедичній практиці, а також у роботі педагогічних працівників та фахівців, що працюють із дітьми, які мають мовленнєві порушення.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та практично дослідити ефективність використання ігрових засобів для формування артикуляційного праксису у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Провести аналіз літературних джерел щодо підходів до формування артикуляційного праксису у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами та вивчити сучасні ігрові засоби, що застосовуються у корекційній роботі з ними.
2. Визначити особливості сформованості артикуляційного праксису у дітей з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити методичні рекомендації щодо застосування ігрових засобів для формування артикуляційного праксису у дітей з мовленнєвими труднощами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження: *теоретичні методи:* аналіз і синтез наукових джерел з проблематики формування артикуляційного праксису, мовленнєвих труднощів та ігрових методик корекції, узагальнення та систематизація; *емпіричні методи:* анкетування та тестування застосування спеціальних опитувальників для оцінки мовленнєвого розвитку дітей та рівня їхньої артикуляційної моторики, експертне оцінювання; *методи обробки та аналізу даних:* здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: артикуляційний праксис, діти дошкільного віку, мовленнєві труднощі, ігрові засоби.

Орехва Тамара Юріївна

Науковий керівник:

Васильєва Галина Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З НАВЧАЛЬНИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Одним із пріоритетних напрямів сучасної освіти є розвиток навичок мовленнєвого спілкування у здобувачів освіти, у тому числі з особливими освітніми потребами. Державний стандарт початкової освіти акцентує увагу на важливості формування ключових компетентностей дітей молодшого шкільного віку і передбачає

розвиток комунікативних умінь з метою їх успішної соціалізації. Своєчасне оволодіння зв'язним мовленням створює підвалини повноцінного розумового та мовленнєвого розвитку учнів, забезпечує формування у них вміння висловлювати власну думку, критичне та системне мислення, творчість, ініціативність, уміння конструктивно керувати емоціями, здатність співпрацювати з іншими. У дітей з навчальними труднощами часто виникають порушення, які ускладнюють засвоєння лексико-граматичних структур, побудову зв'язних висловлювань та логічне викладення думок. Ці труднощі створюють значні бар'єри для розвитку їхньої комунікативної компетентності, пізнавальної діяльності та соціальної адаптації.

Проблема розвитку й формування дитячого мовлення була і залишається актуальною для вітчизняних та зарубіжних вчених. Дослідження українських науковців, таких як Н. Бабич, А. Богуш, О. Вашуленко, Н. Гавриш, Л. Журавльової, Ю. Рібцун, В. Тарасун, В. Тищенко та інших підкреслюють важливість своєчасного виявлення та корекції порушень зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами. Предметом досліджень сучасних зарубіжних науковців I. Gilbert, G. Reid, R. D. Davis with E. M. Braun, S. Chinn and R. E. Ashcroft є також питання походження навчальних труднощів, розробки методів діагностики та способів їх подолання. У своїх працях вітчизняні та зарубіжні вчені досліджують проблеми психолого-педагогічних механізмів впливу навчальних труднощів на розвиток зв'язного мовлення, використання інноваційних методик стимулювання мовленнєвої діяльності сучасними інтерактивними технологіями та ігровими підходами, проте їх ефективність для корекції мовлення у дітей із навчальними труднощами вимагає подальшого аналізу.

Наше дослідження є актуальним у зв'язку із постійним зростанням кількості осіб з особливими освітніми потребами, у тому числі з мовленнєвими труднощами. Особливої уваги потребують учні з навчальними труднощами, оскільки вони часто стикаються з бар'єрами у формуванні мовленнєвих навичок, що може впливати на їхню успішність та соціальну адаптацію. Виявлення особливостей та ефективних методів корекції мовленнєвих порушень сприятиме створенню оптимальних умов для навчання та розвитку таких дітей. Розуміння особливостей розвитку та формування зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами, розробка та впровадження сучасних методик для розвитку мовлення у дітей цієї категорії сприятиме створенню передумов для їх подальшого успішного навчання та соціалізації. Дослідження даної теми допоможе розробити практичні рекомендації для вчителів, вчителів-логопедів та батьків щодо покращення зв'язного мовлення у дітей з труднощами навчання, що, у свою чергу, позитивно вплине на їхню академічну успішність і якість життя.

Мета дослідження: теоретично та емпірично вивчити особливості зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку, визначити ефективних методів і засобів корекційної роботи, що забезпечують формування навичок зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання**:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з теоретичних основ порушень зв'язного мовлення дітей з навчальними труднощами.
2. Підібрати відповідні діагностичні інструменти та провести діагностику стану сформованості зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами.
3. Розробити та експериментально перевірити ефективність методики корекційної роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні:* аналіз, наукових джерел з проблем розвитку зв'язного мовлення; *емпіричні:* констатувальний експеримент, діагностика стану і особливостей сформованості зв'язного мовлення у дітей з навчальними труднощами; *методичні:* розроблення корекційної методики розвитку зв'язного мовлення дітей молодшого шкільного віку з навчальними труднощами; *методи обробки та аналізу*

даних – здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: зв'язне мовлення, навчальні труднощі, молодший шкільний вік, діагностичні методи, корекційно-розвивальна методика, мовленнєва діяльність.

Пальцан Тетяна Анатоліївна

Науковий керівник:

Таран Оксана Петрівна,

кандидат психологічних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ ТРИВОЖНОСТІ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ В КРИЗОВИХ УМОВАХ

Актуальність дослідження. Проблема подолання мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку набуває особливої значущості в умовах сучасних обставин, таких як воєнні дії, переселення, економічна нестабільність. Ці фактори впливають на емоційний стан дитини, її психосоціальний розвиток та мовленнєву діяльність.

Так, зокрема, результати дослідження організації логопедичного супроводу дітей в кризових умовах А. Блажко та О. Таран засвідчують, що основними кризовими умовами є: розлучення батьків, вимушена зміна місця проживання через бойові дії в Україні, переживання травматичних подій, пов'язаних із війною, втрата близьких, а також досвід життя в умовах окупації. Поряд з цим, основними труднощами логопедичного супроводу дітей в кризових умовах на думку фахівців є нестабільний емоційний стан дітей та труднощі концентрації уваги. Також, К. Островська та Х. Сайко стверджують, що в умовах війни порушення мовлення у дітей часто супроводжуються тривожністю, емоційними та поведінковими проблемами. Таким чином, з оголошенням воєнного стану в Україні всі діти перебувають в кризових умовах.

Діти з мовленнєвими труднощами дуже чутливі до кризових ситуацій, це може призводити до загострення мовленнєвої тривожності, що може проявлятися у поведінці дитини через страх спілкування, замкнутість, небажання взаємодії з однолітками. У подальшому житті, це може негативно впливати на розвиток мовлення, навчальні успіхи дитини та ускладнювати соціалізацію.

Науковці розглядали низку питань, що торкаються проблеми мовленнєвої тривожності, а саме: зв'язок між тривожністю та заїканням, звертаючи увагу на емоції та соціальний фактор (С. V. Riper); можливих чинників виникнення мовленнєвої тривожності через невпевненість у своїх здібностях на етапі активного пізнання навколишнього світу в межах теорії психосоціального розвитку (Е. Erikson); особливості організації логопедичної допомоги дітям із мовленнєвими труднощами в системі охорони здоров'я, освіти та соціального захисту (Н. Бабиц, К. Тичина); особливості емоційно-вольової сфери та особистісного розвитку у дітей з порушеннями мовлення (Н. Базима, О. Мороз, М. Шеремет).

Подолання мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах потребує комплексного підходу: психологічної підтримки дитини та її батьків; логопедичних занять, можливості залучення інших фахівців (невролога, отоларинголога, ортодонта, хірурга) задля повного обстеження дитини. Особливо є важливим пошук оптимальних шляхів логопедичного супроводу щодо подолання мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах сьогодення, що і зумовлює актуальність окресленої проблематики.

Мета дослідження: здійснити теоретичний та емпіричний аналіз особливостей мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах, запропонувати програму подолання мовленнєвої тривожності.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Дослідити наукову літературу з питань мовленнєвої тривожності, мовленнєвих труднощів та кризових ситуацій, що впливають на дітей дошкільного віку.
2. Визначити рівень мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах.
3. Дослідити чинники мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах.
4. Розробити та апробувати програму подолання мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні:* аналіз психолого-педагогічної та логопедичної літератури з проблем мовленнєвої тривожності та впливу кризових умов сьогодення на емоційний та мовленнєвий розвиток дітей; *емпіричні:* діагностика рівня мовленнєвої тривожності у дітей при різних ситуаціях (спостереження, діагностичні проби), опитування фахівців та батьків щодо проявів та чинників мовленнєвої тривожності у дітей (анкетування, експертне оцінювання); *методичні:* розроблення програми подолання мовленнєвої тривожності у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами в кризових умовах; *методи обробки та аналізу даних:* здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: мовленнєва тривожність, кризові умови, діти дошкільного віку, подолання, психологічний стан.

Самоткан Вікторія Олександрівна

Науковий керівник:

Таран Оксана Петрівна,

кандидат психологічних наук, доцент

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНОЇ ГОТОВНОСТІ ДО ЛОГОПЕДИЧНИХ ЗАНЯТЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження: Актуальність даної теми зумовлена значним поширенням мовленнєвих порушень серед дітей дошкільного віку, що впливає на їх соціалізацію, навчальну діяльність та загальний когнітивний розвиток. Одним із ключових аспектів ефективної логопедичної допомоги є мотивація дітей до занять, яка впливає на їхню активність, посидючість та зацікавленість у процесі корекції мовлення. Успішна корекційна робота вимагає високого рівня мотивації у дитини, оскільки саме зацікавленість та позитивне ставлення до освітнього процесу визначають ефективність логопедичних занять.

В логопедичній практиці проблеми мотивації дітей старшого дошкільного віку торкаються переважно в межах готовності до шкільного навчання. Так, С. Костіна та О. Стахова зазначають що діти цього віку з різними мовленнєвими труднощами виявляють переважно низький та середній рівень сформованості мотивації до навчання.

Безпосереднє дослідження мотивації до подолання мовленнєвих порушень як провідного чинника корекції мовлення здійснено М. Міщенко. Результати цього дослідження засвідчують, що процес формування мотивації до подолання порушення мовлення залежить від сформованості довільної уваги, рівня домагань, усвідомлення потреби та прагнення до самовдосконалення. Поряд з цим дослідниця зазначила, що діти старшого дошкільного віку із загальним недорозвитком мовлення мають низький рівень сформованості довільності та рівня домагань, що зумовлює недостатній рівень мотивації.

Зарубіжні дослідники, зокрема J. Cooper та C. Montgomery, вивчали вплив мотивації на ефективність логопедичної терапії та роль індивідуального підходу у корекційній роботі. Також варто згадати праці M. Schenkel та Susan E. Eaton, які досліджували використання інтерактивних методів у логопедичній практиці.

Таким чином, формування мотиваційної готовності до логопедичних є комплексним процесом, що включає використання сучасних педагогічних та психологічних методів впливу на дитину. Зокрема, важливу роль відіграють емоційний комфорт, ігрові методи навчання, індивідуалізація підходів до кожної дитини, а також активна співпраця з батьками. У зв'язку з цим дослідження мотиваційних чинників та розробка ефективних методик залучення дітей до логопедичних занять є важливим завданням сучасної логопедії та дошкільної педагогіки.

Враховуючи недостатність досліджень з окресленої проблематики, вбачаємо за необхідне дослідити психолого-педагогічні чинники, що впливають на формування мотиваційної готовності до логопедичних занять у дітей з мовленнєвими труднощами, а також здійснити пошук методів та прийомів, що сприяють підвищенню інтересу дітей до логопедичних занять. Зокрема, вбачаємо за доцільне розглянути ігрові методи, використання мультимедійних технологій, емоційно-забарвлене навчання та індивідуально орієнтований підхід.

Мета дослідження: теоретично та емпірично дослідити особливості мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять, розробити й апробувати програму формування мотиваційної готовності.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Проаналізувати науково-методичну літературу щодо проблеми формування мотивації у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
2. Визначити стан сформованості мотиваційної готовності дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами до логопедичних занять.
3. Розробити програму формування мотиваційної готовності та перевірити її ефективність.
4. Надати практичні рекомендації для логопедів, вихователів та батьків щодо підвищення мотивації до занять.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні:* аналіз науково-методичної літератури з проблеми мотиваційної готовності та логопедичної роботи; *емпіричні:* діагностика мотиваційної готовності у дітей старшого дошкільного віку (спостереження, експертне оцінювання, анкетування фахівців); розроблення програми, що містить ігрові технології, вправи та методи співпраці з батьками; організація та реалізація формувального експерименту з подальшою обробкою результатів; *методи математичної статистики* з метою кількісно-якісної обробки даних та використання статистичних методів для оцінки ефективності розробленої програми.

Ключові слова: мотивація, мотиваційна готовність, пізнавальна активність, логопедичні заняття, діти старшого дошкільного віку, мовленнєві труднощі, ігрові технології, співпраця з батьками.

Синюшко Марія Леонідівна

Науковий керівник:

Хомик Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук

СТРАТЕГІЯ ПОДОЛАННЯ МОВЛЕННЄВИХ ТРУДНОЩІВ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ КАНІСТЕРАПІЇ: УКРАЇНСЬКИЙ І МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Актуальність дослідження. Питання мовленнєвих труднощів та їх подолання у дітей з особливими освітніми потребами набуває дедалі більшої значущості через зростання кількості випадків, пов'язаних із психологічними та соціальними факторами, зокрема й впливом війни. Відповідно, є потреба у більш ґрунтовному його вивченні з урахуванням тих кризових станів, в якому перебуває українське суспільство.

Каністерапія, як інноваційний метод корекційно-розвиткового впливу, активно застосовується у спеціальній сфері США, Канади, Ізраїлю, Польщі, Словаччини, Чехії, Японії, Австралії, Норвегії, скандинавських країн та ін. А в деяких країнах здійснюється підготовка здобувачів освіти за фахом каністерапевта. В Україні ж цей метод поки що досліджений недостатньо, хоча вже зроблено перші кроки щодо впровадження даного методу як фаху в систему академічної освіти (зокрема в Сумському національному аграрному університеті).

За Л. Клевакою, каністерапія – це метод, у процесі застосування якого здійснюється позитивний фізіореабілітаційний та психосоціальний вплив на людину за допомогою її взаємодії із спеціально навченими собаками. Водночас, О. Кравченко наголошує, що використання даного методу з дітьми з особливими освітніми потребами дозволяють отримати психофізіологічну допомогу під час взаємодії з тваринами, що дозволяє нормалізувати роботу нервової системи, знижує артеріальний тиск, рівень фізіологічного і психологічного стресу, конфліктність, відчуття неповноцінності, ворожість, тривожність, сприяє гармонізації міжособистісних відносин, тощо. Окрім того, її застосування з означеною категорією дітей сприяє нормалізації загального стану: заспокоює і розслабляє, зменшує відчуття самотності та ін. Допомога тварин є особливо ефективною, коли дитина відчуває нестачу в соціальній підтримці та труднощі в процесі соціалізації, мовленнєвого розвитку.

Дослідження D. L. Adams (США), A. Ávila-Álvarez (Іспанія), K. E. Kovács (Угорщина) та ін. спрямовані на вивчення особливостей впливу терапії з допомогою тварин на осіб, що перенесли черепно-мозкові травми та засвідчують її ефективність. Однак всі вони здебільшого стосуються фізичної реабілітації. Разом з тим, низку дослідів (K. Machová, P. Kejdanová, N. R. Gee, S. L. Harris, K. L. Johnson, V. Shitik, A. S. Rusu та ін.) було спрямовано на вивчення особливостей використання каністерапії з метою подолання мовленнєвих порушень. Так, K. Machová, P. Kejdanová та ін. (Чеська республіка), в ході лонгітюдного експерименту щодо особливостей залучення тварин до логопедичних занять підтвердили позитивний вплив щотижневих занять на покращення роботи м'язів обличчя та загальної моторики у дітей дошкільного віку із мовленнєвими труднощами. Спостереження N. R. Gee, S. L. Harris, K. L. Johnson (США) засвідчують позитивний вплив собак-терапевтів на мотивацію, швидкість і точність навичок загальної моторики у дітей дошкільного віку. Водночас, досліді C. D. Jorgenson, C. J. Clay, S. Kahng (США), висвітлюють збільшення кількості соціальних взаємодій та вербальних тверджень дітьми дошкільного віку з розладами аутистичного спектра. V. Shitik, A. S. Rusu (Румунія), впроваджуючи ААТ (animal-assisted therapy) з собаками-терапевтами, підтвердили значний прогрес у розвитку мовлення, а саме вербальної та невербальної форми спілкування, у дітей з особливими освітніми потребами.

У спеціальній освіті України каністерапія застосовується в поодиноких випадках. Так, С. Єгорченкова, Ю. Павленко висвітлюють роль собак-терапевтів у психологічній підтримці людей під час війни в Україні; А. Дуда досліджує особливості залучення каністерапевтів до

роботи з дітьми з розладами аутичного спектра. Досліди Т. Алієвої, І. Вашкіте зосереджені на розкритті ролі каністерапії в системі екотерапії дітей з особливими освітніми потребами. Однак, ґрунтовного вивчення специфіки використання каністерапії в корекційно-розвитковій роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема і стратегій подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку, є вкрай обмеженою. Відповідно, обрана тема дослідження є новою, актуальною та перспективною, особливо в контексті інтеграції українського досвіду з міжнародними напрацюваннями.

Мета дослідження: дослідити та проаналізувати особливості подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами засобами каністерапії в українській та міжнародній спеціальній освіті й окреслити шляхи впровадження набутого досвіду у вітчизняну освітню практику.

Відповідно до мети визначено такі **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз науково-методичної літератури з питань каністерапії та її застосування для подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в українській та міжнародній спеціальній освіті.
2. Визначити особливості використання каністерапії задля подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами в Україні та за кордоном.
3. Провести анкетування фахівців щодо готовності використовувати каністерапію як засіб подолання мовленнєвих труднощів у дітей.
4. Розробити проєкт програми щодо організації логопедичної роботи з подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами у співпраці з каністерапевтами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи* – пошук та аналіз міжнародних і вітчизняних підходів щодо використання каністерапії у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, зокрема її впливу на розвиток мовленнєвих навичок з метою визначення ефективних стратегій подолання мовленнєвих труднощів; *компаративне вивчення* українського та міжнародного досвіду організації логопедичної роботи щодо подолання мовленнєвих труднощів у означеної категорії дітей; *емпіричні методи* – проведення анкетування спеціалістів (логопедів, каністерапевтів), які працюють в Україні з дітьми з особливими освітніми потребами, для оцінки їх досвіду використання каністерапії та рекомендацій щодо впровадження інноваційних підходів у освітній та корекційно-розвитковий процеси; розроблення проєкту програми щодо організації логопедичної роботи з подолання мовленнєвих труднощів у дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами у співпраці з каністерапевтами в українських закладах освіти; *методи обробки та аналізу даних* – узагальнення та інтерпретація отриманих результатів інтерв'ювання за допомогою кількісно-якісної обробки; формулювання загальних висновків.

Ключові слова: діти дошкільного віку, мовленнєві труднощі, особливі освітні потреби, методи подолання, каністерапія, каністерапевти, український досвід, міжнародний досвід.

Соболева Анастасія Анатоліївна

Науковий керівник:

Васильєва Галина Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗВИТОК ДРІБНОЇ МОТОРИКИ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Пріоритетними завданнями сучасної системи освіти є навчання і виховання дітей з особливими освітніми потребами, забезпечення можливостей для їхнього особистісного інтелектуального і професійного розвитку. Розвиток дрібної

моторики є фундаментальною основою розвитку дітей з мовленнєвими труднощами та одним з важливих напрямків корекційно-педагогічної роботи з ними, що сприяє підготовці дітей до навчання у закладі загальної середньої освіти. Взаємозв'язок моторики та мовлення підтверджується численними нейропсихологічними та педагогічними дослідженнями, які доводять, що стимуляція дрібної моторики сприяє активації мовленнєвих центрів мозку та позитивно впливає на розвиток фонетико-фонематичних і лексико-граматичних навичок.

Різні аспекти розвитку дрібної моторики в осіб з особливими освітніми потребами у спеціальній психології та корекційній педагогіці розглядалися у працях І. Брушневської, В. Гончаренко, А. Колупасової, В. Липи, О. Лисенко, О. Мельник, О. Петренко, Ю. Рібцун, В. Синьова, В. Тищенко, О. Хохліної. Вітчизняні дослідники зазначають, що активний розвиток дрібної моторики рук сприяє покращенню мовленнєвої діяльності у дітей із порушеннями мовлення різного генезу, у той час як недостатній розвиток моторних навичок може призводити до уповільненого формування мовлення та впливати на когнітивні функції дитини. Розвиток дрібної моторики у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами є важливою темою досліджень і закордонних науковців, таких як: А. Ayers, S. Carthy, А. Diamond, А. Gesell, J. Piaget, M. Levitin, J. Williams, R. Zelazo, та інш. Зазначені дослідники зробили значний внесок у розуміння того, як розвиток дрібної моторики впливає на мовленнєві здібності дітей дошкільного віку, наскільки важливі своєчасна діагностика та корекція порушень дрібної моторики у дітей дошкільного віку, оскільки це може мати значний вплив на їхній мовленнєвий та загальний розвиток.

Актуальність даного дослідження зумовлена тим, що з кожним роком кількість дітей з різноманітними порушеннями мовлення зростає, відповідно, зростає і потреба у комплексному підході до їх розвитку, який би враховував всі аспекти, зокрема й розвиток дрібної моторики. Недостатня розвиненість дрібної моторики може негативно вплинути не тільки на мовлення та результати навчання дитини, а й на її когнітивні можливості, соціальну адаптацію та емоційний розвиток. Дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку мовлення та дрібної моторики, і саме в цей період корекційна робота є найбільш ефективною і дозволяє досягти значних результатів. Сучасна спеціальна педагогіка та логопедія потребують розроблення науково обґрунтованих методик, що поєднують вправи для розвитку дрібної моторики з мовленнєвою стимуляцією. Водночас недостатня кількість експериментальних досліджень щодо ефективності таких комплексних підходів зумовлює необхідність подальшого вивчення цієї проблеми.

Отже, дослідження спрямоване на теоретичне обґрунтування та експериментальну перевірку ефективності комплексу вправ та ігрових завдань для розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами, що є актуальним завданням сучасної логопедичної науки та практики.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність комплексу вправ та ігрових завдань для розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз наукової літератури щодо розвитку дрібної моторики у дітей з мовленнєвими труднощами дошкільного віку.
2. Підібрати відповідний діагностичний інструментарій та провести діагностику стану розвитку дрібної моторики дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити та апробувати комплекс вправ та ігрових завдань для розвитку дрібної моторики у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні:* вивчення та аналіз наукової літератури, синтез теоретичних підходів, порівняння різних концепцій розвитку мовлення та моторики; наукова інтерпретація, узагальнення, синтез для розроблення дизайну емпіричного дослідження; *емпіричні:* констатувальний та формувальний експеримент, діагностика стану розвитку дрібної моторики дошкільного віку з мовленнєвими труднощами

(діагностичні проби); *методи обробки та аналізу даних* – здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: дрібна моторика, мовленнєві труднощі, діти дошкільного віку, корекційні методики, спеціальна освіта.

Соколенко Юлія Олегівна

Науковий керівник:

Таран Оксана Петрівна,

кандидат психологічних наук, доцент.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ ШУМОВИХ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ

Актуальність дослідження. Процес формування особистості відбувається за рахунок взаємодії з іншими людьми. Дуже важливу роль відіграє мовлення. Мовлення – це складний, багаторівневий процес, надзвичайно важливий чинник формування особистості, один з головних видів діяльності людини, спрямований на пізнання і оцінку самого себе за посередництва інших людей. У дитини з мовленнєвими труднощами ускладнюється формування навичок комунікації, що погіршує їхню інтеграцію в суспільство.

У зв'язку з цим вивчення порушень мовлення у дітей молодшого дошкільного віку постає одним із пріоритетних завдань спеціальної педагогіки. Науковцями доведено, що дуже важливо звернути увагу на формування мовлення у дітей, починаючи з молодшого дошкільного віку. Проблеми розвитку мовлення вивчалися багатьма науковцями: зокрема, проблеми нейрофізіології розглядали N. Gage, C. Lieber, D. Norman, D. Rock та ін.; аспекти нейролінгвістики вивчали Н. Бабич, Л. Засєкіна, Н. Лопатинська, Г. Тригуб та ін.; до нейропсихологічних аспектів розвитку мовлення зверталися Л. Кашуба, Ю. Коломієць, М. Мельничук, В. Стрілець, В. Тарасун, М. Шеремет та ін.; засади нейрологопедії розкривали М. Бодарєва, О. Боряк, Т. Дехтяренко, Н. Лопатинська, В. Мазуренко, Н. Павлова, К. Спаліляк та ін.).

Особливої уваги заслуговує системне дослідження особливостей засвоєння складоритму дітьми з порушенням мовлення (Н. Бабич, К. Луцько, О. Таран, К. Тичина).

Одним із методів опосередкованого впливу на стан розвитку мовлення дітей з порушеннями мовлення є логоритміка. Актуальність окресленого формувального впливу доведено логопедичною практикою. Так, зокрема, Т. Матвієнко та Л. Стахова зазначають, що логоритміка, де поєднано музика, слово та рух, позитивно впливає на розвиток слуху, уваги, пам'яті, емоційно-вольової сфери і має на меті коригувати рухи, мовлення та поведінку дітей.

Додатковим засобом логопедичної ритміки може бути використання шумових музичних інструментів дітьми, що позитивно впливає на розвиток ритму, слуху, дрібної моторики рук. Однак, слід зазначити, що на сьогодні вплив шумових музичних інструментів на розвиток мовлення, дітей саме молодшого дошкільного віку з порушеннями мовлення недостатньо досліджений, що вимагає більш детального теоретичного й емпіричного дослідження даної проблеми. Навчання дітей молодшого дошкільного віку застосовувати шумові інструменти в організованій музичній діяльності може розширити арсенал засобів фахівця, який прагне сприяти розвитку мовлення у дітей з мовленнєвими труднощами.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та емпірично перевірити ефективність застосування комплексу занять з використанням шумових музичних інструментів задля розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

2. Визначити стан сформованості темпо-ритмічної складової мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити комплекс занять з розвитку мовлення засобами шумових музичних інструментів для дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами та перевірити його ефективність.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи:* аналіз наукових психологічних та педагогічних праць з питань розвитку мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; *емпіричні методи:* констатувальний експеримент, визначення стану сформованості темпо-ритмічної складової мовлення у дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами (діагностичні проби); формувальний експеримент – розробка комплексу занять з розвитку мовлення засобами шумових музичних інструментів для дітей молодшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; *математично-статистичні методи* – кількісна та якісна обробка даних, визначення статистичної значущості результатів дослідження, узагальнення та формулювання висновків.

Ключові слова: розвиток мовлення, діти молодшого дошкільного віку, мовленнєві труднощі, логоритміка, шумові музичні інструменти.

Стрибак Олена Володимирівна

Науковий керівник:

Федоренко Оксана Філімонівна,
кандидат педагогічних наук

АНІМАЛОТЕРАПІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНА ТЕХНОЛОГІЯ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ ПРАКТИЦІ: МІЖНАРОДНИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Актуальність дослідження. Для сучасного етапу розвитку логопедичної науки важливим є пошук нових шляхів логопедичної корекції, розробки нових та вдосконалення існуючих методик роботи з мовленнєвими порушеннями у дітей та дорослих. Мовлення є однією з найважливіших функцій, що впливає на пізнавальну діяльність людини, емоційно-особистісну та емоційно-вольову сфери, а також є необхідною ланкою для успішної соціалізації в суспільстві.

Одним із інноваційних напрямків логокорекції є анімалотерапія, яка, не зважаючи на своє давнє коріння, вважається новим перспективним напрямком сучасної логопедії, активно розвивається та використовується поруч з традиційними методиками.

Про позитивний вплив взаємодії людини з тваринами на процес лікування вперше згадує Гіппократ (5 ст. до н.е.), якому імпонувала іпотерапія; грецькі та єгипетські лікарі (XIII ст.) надавали перевагу спілкуванню з собаками (каністерапія) та котями (фелінотерапія); у Стародавній Індії – співу птахів. Однак, сформована концепція анімалотерапії в терапевтичних практиках була лише в XX ст. психологом Б. Левінсоном, який ввів поняття пет-терапії, та етологом К. Лоренцем.

Сьогодні у світі анімалотерапією займаються асоціації у США – Pet therapy international, Канаді – Animal Assisted Therapy in Counselling, AAT in C, в країнах Європи – European Society for animal assisted therapy, ESAAT, Delta Society, зокрема у Франції, Литві, Словаччині.

Питанням каністерапії цікавилися Д. Філліс, Б. Гржимен, терапією за допомогою домашніх тварин – Б. Бергет, П. Маллон, С. Росс та Л. Росс; іпотерапію досліджували Л. Лаллері, Б. Маккінон, С. Стербері та ін.

У українській науці питання анімалотерапії досліджували Т. Алієва, І. Вашкїте, М. Грицина, Б. Гутий, Г. Лабінська, А. Лабінський; зокрема каністерапію – О. Кунір, А. Кожина, О. Черкасова; дельфінотерапію І. Лукіна, О. Романчук, Н. Василевська, М. Сорокін, О. Подгорна; каністерапію, фелінотерапію – А. Гошовська, М. Селієнко та інші.

Вчені описали ключові характеристики анімалотерапії, принципи підбору тварин для терапії, методику та специфіку використання різних тварин та наслідки взаємодії людина-тварина. На сьогодні вже доведена терапевтична ефективність анімалотерапії для корекції фізичного та психоневрологічного станів, що можуть впливати на мовленнєву діяльність, її розвиток та нормалізацію, на фонематичний слух.

Фактично, анімалотерапія є мультидисциплінарним підходом, який охоплює різні науки. Така взаємодія стимулює розвиток нових методик та стратегій для покращення логопедичної практики. Науковці отримують нові дані, які можна інтегрувати в різні наукові галузі. Формуються нові стандарти і практики у логопедичній діяльності. В цілому, дослідження використання анімалотерапії в логопедії є важливим кроком для покращення якості корекційних програм, адаптації їх під індивідуальні потреби дітей та дорослих і створення сприятливих умов для розвитку мовлення та комунікативних навичок.

Означене вище актуалізує проблему дослідження анімалотерапії як інноваційної технології в логопедичній практиці.

Мета дослідження: визначити особливості застосування анімалотерапії в логопедії зарубіжними та українськими фахівцями; виявити спільні та відмінні тенденції розвитку зазначеного напрямку; окреслити шляхи впровадження міжнародного анімалотерапевтичного досвіду в українську логопедичну практику; обґрунтувати необхідність активного використання різних методів анімалотерапії при логопедичній корекції.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Проаналізувати зарубіжні та українські наукові джерела, окреслити основні напрямки та методи роботи сучасних анімалотерапевтів.
2. Систематизувати та порівняти застосування існуючих методів анімалотерапії в логопедичній практиці.
3. Розробити методичні рекомендації щодо використання анімалотерапевтичних методів у українській логопедії.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: вивчення та компаративний аналіз українських та міжнародних наукових джерел; визначення спільних та відмінних рис у застосуванні анімалотерапевтичних методик з метою визначення можливості залучення зарубіжного досвіду до української практики; узагальнення результатів компаративного аналізу анімалотерапевтичних технологій з метою розроблення методичних рекомендацій для українських фахівців сучасної логопедії.

Ключові слова: анімалотерапія, інноваційна технологія, логопедична практика.

Тимченко Ірина Іванівна

Науковий керівник:

Павлюк Роман Олександрович,
кандидат педагогічних наук, доцент

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Актуальність дослідження. Соціальне, політичне, економічне та культурне середовище, що швидко змінюється, ставить перед освітою серйозні виклики, пов'язані з оновленням навчальних програм, змісту навчально-методичних матеріалів, підручників, модернізацією навчального процесу та його переорганізацією відповідно до нових освітніх стандартів. Особливо гостро це стосується вивчення іноземних мов. У Концепції вивчення іноземних мов зазначено, що школа має створити цілісну систему універсальних знань, умінь і навичок, а також сформувати досвід особистої відповідальності учнів.

У контексті реалізації Концепції Нової української школи (НУШ) одним із важливих завдань є розвиток комунікативних умінь учнів, зокрема в оволодінні іноземними мовами, починаючи з початкової школи. Особливого значення це завдання набуває у разі навчання учнів із мовленнєвими труднощами. Формування комунікативної компетентності у таких учнів потребує застосування інноваційних методів і засобів, адаптованих до їхніх освітніх потреб. Інноваційні технології, що застосовуються на уроках англійської мови, сприяють подоланню мовленнєвих бар'єрів та забезпечують інтеграцію учнів із мовленнєвими труднощами в освітнє середовище.

У Концепції НУШ простежується важливість забезпечення підтримки навчальної діяльності учнів з особливими освітніми потребами, оскільки це створює ще більші можливості для залучення всіх дітей до загальноосвітнього простору та розкриття їхнього потенціалу, однак для цього потрібні педагоги зі сформованими компетентностями у сфері інклюзивного навчання.

Дослідження останніх років свідчать, що педагоги закладів загальної середньої освіти не достатнім чином розуміються на тому, як ефективно підтримати своїх учнів під час освітнього процесу та дозволити їм реалізувати свій потенціал за умови наявності різних освітніх труднощів. Особливо гостро це питання постає у процесі навчання учнів із мовленнєвими труднощами на уроках англійської мови, зокрема формування у них загальної мовленнєвої компетентності.

Питання формування комунікативної компетентності учнів початкової школи досить ґрунтовно досліджено у працях методистів-класиків – С. Ніколаєвої, О. Пометун, Л. Пироженко, Т. Шкваріної, В. Редько. Сучасні аспекти лінгводидактики та формування комунікативної компетентності на уроках англійської мови зокрема із застосуванням інноваційних засобів навчання розглянено в працях Р. Павлюка, Т. Бичківської, Т. Головатенко, Ю. Руднік. Питання формування комунікативної компетентності на основі інноваційних засобів навчання відповідно до концепції НУШ представлено у дослідженнях М. Мазурок, О. Саприкіної.

Формування комунікативної компетентності учнів початкової школи з мовленнєвими труднощами на уроках англійської мови представлено у роботах Ю. Рібцун, яка розглядає процес вивчення іноземної мови як засіб поглиблення вивчення рідної (української) мови.

Мета дослідження: визначити особливості застосування інноваційних технологій у процесі формування комунікативної компетентності учнів початкової школи з мовленнєвими труднощами на уроках іноземної мови.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. Визначити психолого-педагогічні особливості та особливості формування комунікативної компетентності на уроках іноземної мови.
2. Проаналізувати сучасні та інноваційні засоби формування комунікативної компетентності на уроках іноземної мови.
3. Охарактеризувати особливості мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку.
4. Проаналізувати зміст, форми, засоби та інноваційні технології формування комунікативної компетентності учнів початкової школи з мовленнєвими труднощами на уроках іноземної мови.
5. Дослідити ефективність інноваційних технологій формування комунікативної компетентності учнів початкової школи з мовленнєвими труднощами на уроках іноземної мови.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: визначення психолого-педагогічних особливостей та особливостей формування комунікативної компетентності на уроках іноземної мови; аналіз сучасних та інноваційних засобів формування комунікативної компетентності на уроках іноземної мови; характеристику особливостей мовленнєвого розвитку дітей молодшого шкільного віку; аналіз змісту, форм, засобів та інноваційних технологій формування комунікативної компетентності учнів початкової школи з

мовленнєвими труднощами на уроках іноземної мови; дослідження ефективності інноваційних технологій формування комунікативної компетентності учнів початкової школи з мовленнєвими труднощами на уроках іноземної мови.

Ключові слова: інноваційні засоби, комунікативна компетентність, мовленнєві труднощі, початкова школа, уроки англійської мови.

Чепак Марія Вікторівна

Науковий керівник:

Васильєва Галина Іванівна,
кандидат педагогічних наук, доцент

РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ ЗАСОБАМИ НЕЙРОІГР

Актуальність дослідження. В Україні, відповідно до Базового компонента дошкільної освіти, в освітньому напрямі «Мовлення дитини» діти дошкільного віку повинні оволодіти мовленнєвою та комунікативною компетентністю. Розвиток зв'язного мовлення є одним з основних завдань навчання дітей старшого дошкільного віку, оскільки саме в цей період формуються базові навички спілкування та мовленнєвої діяльності. Зв'язне мовлення є необхідною умовою успішної соціалізації дитини, її повноцінного розвитку та подальшого навчання в закладі освіти. Для успішного впровадження інклюзивної педагогіки необхідно враховувати особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами. У дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами часто спостерігаються проблеми з розвитком зв'язного мовлення, що може призводити до труднощів у спілкуванні, соціальної адаптації та емоційного неблагополуччя. Тому своєчасна та ефективна корекція мовленнєвих порушень у дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сучасної педагогіки та психології.

Дослідження мовлення, одного з найважливіших психічних процесів, який пов'язаний з нервовою системою людини, об'єднало зусилля багатьох закордонних та українських науковців. У своїх працях нейрофізіологи (N. Gage, C. Lieber, D. Norman, D. Rock), нейролінгвісти (Н. Бабич, Л. Засєкіна, Н. Лопатинська, Г. Тригуб), нейропсихологи (Л. Кашуба, Ю. Коломієць, М. Мельничук, В. Стрілець, В. Тарасун, М. Шеремет) та нейрологопеди (М. Бодарева, О. Боряк, Т. Дехтяренко, В. Мазуренко, Н. Павлова) розкривають різні аспекти цього складного явища. Сучасні дослідження спрямовані на визначення основних суперечностей під час формування зв'язного мовлення і можливі шляхи їх вирішення. Науковці О. Белова, Л. Варзацька, В. Синьов, І. Сухіна, В. Тищенко, О. Чеботарьова, Г. Шелегова, М. Шеремет, Л. Щерба описують мовленнєву сторону як особливий вид діяльності, пов'язаний з психофізичним розвитком дитини, й доводять, що старший дошкільний вік характеризується інтенсивністю розвитку мовленнєвої активності, висловлювання дітей у цей період вирізняються інформативністю, стають поширеними, в них більш чітко прослідковується логіка викладу змісту.

Останнім часом все більшої популярності набувають нейроігри, які є потужним інструментом у роботі з дітьми дошкільного віку. Вони дозволяють вихователям інтегрувати у освітній процес інноваційні методики, що забезпечують всебічний розвиток мовленнєвих та когнітивних навичок. Вони не лише стимулюють активність мовленнєвих центрів мозку, а й комплексно розвивають когнітивні здібності дітей, такі як пам'ять, увага, слухове і зорове сприйняття, що створює сприятливі умови для мовленнєвого розвитку. Одним із важливих аспектів є те, що нейроігри створюють позитивний емоційний фон у навчанні, що сприяє залученню дітей і підтримці їх інтересу. Використовуючи нейроігри, вихователь може легко адаптувати вправи під конкретні потреби кожної дитини, забезпечуючи їй комфортне середовище для розвитку мовлення. Отже, актуальним виступає питання осучаснення підходів

до розвитку зв'язного мовлення в дітей із різними мовленнєвими труднощами, а саме використання нейроігр на різних етапах логопедичного супроводу.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити модель роботи з розвитку зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами нейроігр.

Відповідно до мети визначено такі **завдання**:

1. Здійснити аналіз науково-методичної літератури з теоретичних основ порушень зв'язного мовлення дітей з мовленнєвими труднощами.
2. Підібрати відповідний діагностичний інструментарій та провести діагностику стану сформованості зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку мовленнєвими труднощами.
3. Розробити і впровадити модель роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами нейроігр та встановити її ефективність.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні:* теоретичний аналіз науково-методичної літератури з теоретичних основ порушень зв'язного мовлення дітей з мовленнєвими труднощами; *емпіричні:* констатувальний експеримент, діагностика стану сформованості зв'язного мовлення дітей старшого дошкільного віку мовленнєвими труднощами (діагностичні вправи); *методичні:* розроблення моделі роботи з розвитку зв'язного мовлення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами засобами нейроігр та встановити її ефективність; *методи обробки та аналізу даних:* здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: зв'язне мовлення, мовленнєві труднощі, розвиток мовлення, нейроігри, когнітивний розвиток.

Шерепенко Юлія Володимирівна

Науковий керівник:

Хомик Тетяна Василівна,
кандидат педагогічних наук

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СЛОВЕСНО-ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. У сучасному світі розвиток когнітивних здібностей є основою для успішної інтеграції дитини в освітній процес і соціальне середовище. Одним із важливих компонентів когнітивного розвитку є словесно-логічне мислення, яке забезпечує здатність до аналізу, синтезу, узагальнення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, формування суджень та висновків. Словесно-логічне мислення досліджували багато науковців. Ж. Вьунг наголошував, що когнітивний розвиток дитини залежить від її активної взаємодії з мовленнєвим і культурним середовищем. Д. Олсон пов'язував розвиток словесно-логічного мислення з оволодінням писемним мовленням та здатністю оперувати абстрактними поняттями. В Україні питаннями щодо розвитку мислення в дітей розглядали М. Андрусенко, Н. Ваганова, І. Войтюк, С. Гой, В. Імбер, В. Кошель, І. Куліш, С. Пехарева, С. Чупахіна, Г. Цветкова, М. Шопіна та ін.

Спостереження Л. Вавіної, О. Ткаченко та ін. засвідчують, що за умови типового розвитку словесно-логічне мислення починає активно розвиватися в дошкільному віці та вдосконалюється в молодшому шкільному віці. Дослідження В. Rogoff підтверджують, що мислення, як психічний процес, формується в процесі соціальної взаємодії дітей, коли вони оволодівають мовленням і навичками логічного аналізу. Своєю чергою, Р. Greenfield наголошувала на залежності когнітивного розвитку та мовлення. Оскільки останнє сприяє

вираженню абстрактних понять, здійснювати елементарний аналіз, порівняння, класифікацію предметів за різними ознаками, робити прості висновки тощо. Л. Лохвицька довела, що рівень розвитку словесно-логічного мислення дитини дошкільного віку значною мірою залежить від мовного середовища та якості комунікації з дорослими та однолітками.

Водночас, досліді І. Брушневської, О. Белової та ін. констатують, що у дітей із мовленнєвими труднощами розвиток словесно-логічного мислення ускладнюється через дефіцит мовленнєвих засобів вираження. Дослідження С. Snow підтверджують негативний вплив недостатнього мовленнєвого розвитку на формування абстрактного мислення, що в подальшому може призводити до труднощів у навчанні в межах початкової ланки освіти. Р. Kuhl довела, що рання мовленнєва стимуляція критично важлива для когнітивного розвитку дитини дошкільного віку. На означених особливостях у сформованості мислення наголошують і Л. Андрусишина, О. Белова, С. Конопляста, Ю. Рібцун, А. Яковенко, J. Baldo, N. Dronkers, B. Curran, M. Kinsbourne, J. Naglieri, S. Paulraj, M. Siegal, R. Varley, A. Winsler та ін.

Таким чином, проблема розвитку словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами є надзвичайно актуальною. Дослідження цієї теми дозволить визначити ефективні шляхи компенсації мовленнєвих порушень та сприятиме успішній адаптації дітей до шкільного навчання.

Підсумовуючи зазначене вище, визначено тему магістерського дослідження у формулюванні «Особливості формування словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами».

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості формування словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Проаналізувати теоретичні аспекти щодо формування словесно-логічного мислення у дітей дошкільного віку.
2. Провести емпіричне дослідження щодо особливостей сформованості словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.
3. Розробити та експериментально перевірити методику формування словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Шляхами реалізації мети та завдань дослідження є використання *теоретичних методів*: аналіз наукової літератури з теми дослідження; систематизація наукових даних про взаємозв'язок мовлення та логічного мислення в дітей з мовленнєвими труднощами; *емпіричних методів*: проведення констатувального, формувального та контрольного експериментів для визначення рівня розвитку та особливостей словесно-логічного мислення у дітей старшого дошкільного віку з мовленнєвими труднощами; застосування спеціальних методик (діагностичних завдань) для оцінки вміння дітей аналізувати, узагальнювати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; розробка та впровадження корекційно-розвивальних вправ, спрямованих на формування словесно-логічного мислення; *математичних методів*: кількісний і якісний аналіз отриманих експериментальних даних; обробка результатів дослідження за допомогою методів математичної статистики; формулювання загальних висновків.

Ключові слова: формування, словесно-логічне мислення, діти, старший дошкільний вік, мовленнєві труднощі, когнітивний розвиток.

Шупік Ольга Ігорівна

Науковий керівник:

Супрун Ганна Володимирівна,
кандидат психологічних наук

ОСОБЛИВОСТІ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН У РІЗНОВІКОВІЙ ГРУПІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ МОВЛЕННЄВИМИ ТРУДНОЩАМИ

Актуальність дослідження. Формування міжособистісних відносин у дітей дошкільного віку є важливим аспектом їхнього соціального та емоційного розвитку. Взаємодія у різновіковій групі створює природні умови для навчання комунікативним навичкам, емпатії та співпраці. Проте для дітей із мовленнєвими труднощами цей процес ускладнює низка чинників, таких як обмежені можливості вербальної комунікації, труднощі у вираженні емоцій, нерозуміння або соціальна ізоляція.

Наукові дослідження свідчать, що своєчасне вирішення цих проблем може значно покращити якість взаємодії дитини з іншими дітьми, сприяти розвитку її самооцінки та емоційного благополуччя. Розробка ефективних методик сприяння гармонійному формуванню міжособистісних відносин у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами буде сприяти їхній успішній інтеграції у соціальне середовище.

Різнорікові групи дошкільних закладів надають унікальні можливості для вивчення та формування процесів взаємодії дітей із різним рівнем розвитку мовлення, оскільки старші діти можуть виступати моделями для наслідування, а молодші – активними учасниками гри та навчання. Проте дослідження цього аспекту вимагає особливої уваги через недостатню кількість емпіричних даних про ефективність стратегій для роботи саме з дітьми із мовленнєвими труднощами у різновіковому середовищі.

Проблема розвитку міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей дошкільного віку із мовленнєвими труднощами досліджувалася українськими науковцями: В. Андрущенко, Н. Денисенко, А. Капська, О. Кононко, І. Омельченко, В. Тарасун, Л. Федорович та іншими.

У наукових працях С. Маєвської, Є. Соботович, М. Шеремет досліджувалися особливості мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку з труднощами у мовленні, що безпосередньо впливає на їхню здатність встановлювати міжособистісні відносини.

Дослідники Т. Безсонова, А. Богуш, М. Вашуленко, Є. Соботович довели, що порушення мовленнєвого розвитку негативно впливає не лише на засвоєння знань, визначених Базовим компонентом дошкільної освіти, а й на формування особистості дитини в цілому. Такі умови вимагають врахування мовленнєвих особливостей дітей під час створення умов для розвитку міжособистісних відносин у різновікових групах, де цілеспрямована системна робота над їх формуванням відіграє ключову роль у соціалізації.

Таким чином, дослідження особливостей міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами є актуальним як з наукової точки зору, так і з практичної, оскільки сприятиме розробці практичних рекомендацій для роботи фахівців у цьому напрямі.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та розробити методичні рекомендації щодо формування гармонійних міжособистісних відносин у дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами у різновіковій групі.

Відповідно до мети визначено **завдання:**

1. Провести аналіз теоретичних джерел щодо становлення міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей дошкільного віку.
2. Визначити параметри оцінювання та розробити діагностичний комплекс для вивчення особливостей міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

3. Розробити методичні рекомендації для фахівців закладу освіти щодо сприяння формуванню гармонійних міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей дошкільного віку з мовленнєвими труднощами.

Шляхи реалізації мети та завдань дослідження є: *теоретичні методи:* теоретичний аналіз наукових джерел, узагальнення основних положень щодо міжособистісних відносин дітей дошкільного віку з типовим розвитком та мовленнєвими труднощами; *емпіричні методи:* добір діагностичного інструментарію, проведення діагностики особливостей сформованості міжособистісних відносин у різновіковій групі дітей із мовленнєвими труднощами, зокрема, визначення соціального статусу дітей, рівня емоційної експансивності, змісту взаємного оцінювання одногрупників та себе, вивчення якісних характеристик стосунків дітей групи; *методи обробки та аналізу даних:* здійснення кількісного та якісного аналізу, систематизація та інтерпретація результатів дослідження, формування висновків.

Ключові слова: міжособистісні відносини, мовленнєві труднощі, різновікові групи, дошкільний вік, соціальна взаємодія, логопедія.